

Koosoleku memo

Saaremaa ja Hiiumaa külastusalade külastuskorralduskava tööühma kohtumine

23.01.2019

Juhatas: Aili Küttim

Protokollis: Tiina Selart

Osalejad: Liis Sepp, Bert Holm, Kerli Karoles-Viia, Gunnar Raun, Riina Noormägi, Kadri Paomees, Sulev Vare, Meeli Kesküla, Andres Miller, Marko Trave, Jaan Prants, Kadri Hänni, Maris Sepp, Allar Liiv, Heli Alliksoon, Marju Paas, Aili Küttim, Üllar Soonik ja Tiina Selart

Päevakord:

1. Sissejuhatus, kava tutvustus

Kerli Karoles-Viia tutvustas RMK külastuskorralduse tegevusvaldkonda, loodushoiuobjektide külastustrende ja külastuskorralduskava (edaspidi KÜKa) uuendamise protsessi.

2. Eelmise kavaperioodi täitmine

Aili Küttim tutvustas eelmisel kavaperioodil kavandatud ja tehtud suuremaid ehitus- ja rekonstrueerimistöid, rahastamisallikaid ning kitsaskohti majandamisel, samuti olulisemad teavitamis- ja loodushariduslikke tegevusi.

Aastatel 2012 – 2018 oli võimalus kasutada ERF ja ÜF programmi rahastusi, mille tulemusena on rekonstrueeritud mitmed objektid. Samuti on igal aastal kasutada ka RMK eelarvelisi vahendeid külastusala objektide hooldamiseks, parendamiseks ja külastajate teavitamiseks läbi loodushariduslike sündmuste ja tegevuste.

Olulisemad tegevused aastate lõikes:

2012

- valmisid rekonstrueerimise projektid: Vanajõeoru õpperaja taristu, Leemeti - Õngu matkaraja Tihu järve laudrada
- uuendati metsamööbel mitmel telkimisalal ja Laugu metsavahimaja juures, laudtee rekonstrueeriti Tuhkana telkimisalal,
- koolinoorte spordiüritus „Meri ja Päike“, jätkati traditsiooni varahommikuste rabamatkadega, liituti sündmusega Põhjamaa metsalilled päev

2013

- valmisid Järve luidete MKA puhkekohtade, Koigi matkaraja ja Vilsandi vaatetorni rekonstrueerimisprojektid
- rekonstrueeriti Keskranna puhkekoht, Vanajõe oru õpperada ja Tihu järve laudtee

- uuendati kogu piirkonna viidastus ja puhkeala kaardid, Kõrgessaare orhideede õpperada sai uued infoalused
- uuendati Ristna külastuskeskuse näitus „Mere kaubamaja“ ja õppeväljakul tõrvaahi, viidi läbi perepäev Tuhkanal
- sõlmiti ühiste kavatsuste protokoll Kaarma valla, MTÜ Päikesepesa ja RMK vahel, haldamaks Mändjala randa, kokkulepped toimivad tänaseni

2014

- valmisid Kaali MKA Kaali peakraatri taristu ehitusprojekt ja Orjaku õpperaja projekt,
- rekonstrueeriti Taimeaia ja Järve puhkekohad, Koigi õpperada, mitmed puhkekohad said uue metsamööbli

2015

- rekonstrueeriti Kaali meteoriidikraatri külastustaristu, Vilsandi vaatetorn, Orjaku õpperada, rajati Hirmuste ja Palli telkimisalale osalise katusega invaligipääsetavusega puhkekohad
- uuendati info kõikidel Kõpu LKA õpperadadel, Seenepäev Laugus
- külastajauuringu aasta, väga oluline tagasiside saamiseks tehtud tööle

2016

- rekonstrueeriti Leemeti metsaonn ja Säärenina lõkkekoht, uuendati mitmel telkimisalal väikevorme, valmis Viidumäe LKA-I Allikasoo õpperada, mille teostajaks MTÜ Eesti Loodushoiu Keskus, rahastaja LIFE+
- uuendati Orjaku õpperaja infotahvleid, puutööpäev Laugul “Puit inimese peos”

2017-2018

- valmis Jahimehe puhkekoht
- kaasajastati Viidumäe LKA, Audaku õpperaja infotahvleid, uuendati kivististe püsinäitust

Kokkuvõtteks tõdeti, et eelmisel kavaperioodil kavandatu on peaaegu täies ulatuses ellu viidud, erilist tähelepanu pöörati piirkonna objektide terviklikule planeerimisele ja rekonstrueerimisele, mis on andnud häid tulemusi. Rekonstrueerimisel on kasutusele võetud uusi pikemaajalisi materjale (Orjaku raja juures on kasutatud PlastRex materjale). Projekteerimishanked on kujunenud eelarvestatust kallimaks.

3. Järgmiseks kavaperioodiks üldiste eesmärkide tutvustus, täiendamine. Koostöövõimalused kohalike omavalitsuste, Keskkonnaameti jt huvipooltega. Aili Küttim tutvustas KÜKa RMK sisemise tööühma töö tulemusena valminud alakeskseid profile, lahendamist vajavaid probleeme ja üldiseid arengusuundi.

Arutleti järgmistel teemadel:

Koostöö ettevõtjatega, KOV, Keskkonnaameti ja maaomanikega

- Tutvustati esialgset matkatee marsruuti. Matkatee marsruudi paikapanekul on eriline tähtsus maaomandil. Eelistatud on marsruudi kulgemine riigimaadel, eramaade osas on raske omanikega kokkuleppeid saavutada. Saaremaa osas on maaomand väga killustatud. Hiiumaal on matkatee kulgemiseks 2 varianti, ilmselt

on parem valik saart keskelt läbiv marsruut. Põhjaosa läbiv rada kulgeks mööda praegust Tõrvanina loodusrada, mis on osaliselt eraomanduses ja rekonstrueerimine on seetõttu raskendatud. Matkatee põhieesmärk on siduda matkateega olemasolevad objektid. Matkatee kaudu on võimalik tutvustada ka väiksemate kaitsealade kaitseväärtusi, millel ei paikne igaüheõiguse objekti. Matkatee planeeringuga on kavas avalikkuse ette jõuda 2019. aasta keskel, et jõuaks 2020. aasta eelarves seda eelarvestada.

Ettepanek: võiks kaaluda Muhu saarel viia matkatee läbi saare põhjaosa. Muhu vallal on kõik olulisemad arengudokumendid koostamisel, mis annab väga hea võimaluse neid täiendada (sh ka RMK plaanidega sobitada).

- Viimastel aastatel on suurenenud karavaniturism. RMK külastusobjektide parklad on piiratud võimalustega, ei paku karavanidele vajalikke teenuseid ega oma vastavaid kommunikatsioone. See ei ole ka RMK eesmärk. Karavanituristide vajadustele vastavate võimaluste pakkumisega saavad tegeleda eraettevõtjad. Ettevõtjaid on võimalik kaasata KÜKa aruteludesse läbi KOV-i, kus on toimivad kanalid olemas.
- Viidastuse teema. Siiani kasutatavad puidust viidad ei paista looduses hästi välja ja vajavad pidevat hooldust. Teemaale on sedasorti viitade paigaldamine probleemne.
- Teedevõrgustik. Kõige halvem on olukord nendel objektidel, kuhu viib mitme omaniku omanduses olev tee. See probleem oleks lahendatav, kui vallad sõlmiksid omanikega teeosa avaliku kasutuse lepingud. Läbi KÜKa saab teha ettepaneku lepinguvajaduste osas. KÜKa üheks osaks on teedekaart, kus teemandus näidatud.

Probleeme on Koigi õpperajale viiva teega, mis on jäänud eramaadest servituudiga eraldamata. Lahenduse leidmiseks Koigi tee korda saamise osas on vajalik pöörduda valda. Hea näide toimivast koostööst on Elda tee (KOV, era ja RMK) ja Harilaiu tee remont. Teede hoolduse korraldamine on läbirääkimisel.

- Keskkonnaameti esindaja küsimus Koigi raja täies osas rekonstrueerimise kohta. Koigi rada rekonstrueeriti koostöös Keskkonnaametiga Y kujulisena. Sellisel kujul rajal on raba põhiväärtused eksponeeritud. Raja tervikuna taastamine sõltub rahalistest vahenditest.
- Tuleb kaaluda Kuusnõmme (Käkisilma) linnuvaatlustorni taastamist, Undva ninale linnuvaatluskuuri (kirjuhahk) ja Soeginina pangale hülge/linnuvaatlusplatvormi rajamist. Otsustamisel on tähtis analüüsida tornide/platvormide ja muu taristu paiknemist, ligipääsuvõimalusi, olemasolevat teedevõrku, otstarbekust. Valikute tegemisel tuleb arvestada olemasolevate ressurssidega. Oluline on, mida lubavad kehtivad kaitse-eeskirjad ja kaitsekorralduskavad. Kui kaitsekorralduskava ei käsitle kavandatavat tegevust ja ei ole kehtiv, siis Euroopa fondide rahade suhtes meie tegevus abikõlbulik ei pruugi olla. Käesolevas KÜKas on erilist tähelepanu pööratud objektide prioriteetsusele ja samuti väärtuste kirjeldamisele. Kui üks ja sama väärtus asub kõrvuti objektidel, siis võib kaaluda, millise objektiga saame paremini

kaitseväärtusi tutvustada ja kaitsta, läbi inimeste suunamise. Rauna vaatetorn ja puhkekoht läheb rekonstrueerimisse.

Prügimajandus

- Hiiumaal on olemas korraldatud jäätmevedu, Saaremaa vallas hakkab toimima 01. märtsist 2019. Praegune jäätmevedu on katastripõhine ja tühjenduse intervall RMK külastuskorraldusliku tegevuse seisukohast liiga pikk. Täiendavate tühjenduste tellimine on kallim kui tavatühjendus. Saaremaa vallas tulevad 2020. aastal kõikide piirkondade uued hanked, saata RMK ettepanekud, et uues hankes saaks arvestada erisustega.
- Oluline on, et vallad suhtuksid kriitiliselt prügilepingutest vabastamistesse, eriti suvituspiirkondades.
- Saaremaa vald on paigaldanud mitmesse turismikeskusesse prügikonteinerid, kokku 5-6. Valdadel on organiseeritud ohtlike jäätmete ringid, mõlemal saarel toimib see hästi. Probleem, et avalikesse pakendikonteineritesse pannakse olmeprügi. Vajalik on laialdane üldise „prügisuhtumise“ kujundamine teavitus- ja loodusharidustegevuse kaudu.
- Metsaülem tõi välja, et väljastpoolt külastuskorralduslikke objekte korjati üle terve Eesti riigimetsast aastal 2018 290 tonni prügi, Saaremaal ja Hiiumaal on prügistatus metsas siiski väiksem kui mandril.

Sotsiaalmeedia ja trükised

- Sotsiaalmeediat ja trükiste võimalusi tuleks kasutada rohkem, parandamaks külastajate teadlikkust.
- RMK tagab andmete õigsuse oma kodulehtedel ja rakendustes, teised huvilised tuleb võimalusel sinna suunata. Vajalik on andmete igakordne kontrollimine RMK otseallikast ka valdade, Keskkonnameti jt trükiste, infotahvlite jms koostamisel.
- Ettepanek Keskkonnaametilt – <https://loodusegakoos.ee/> kodulehelt objektide alt linkida vastakuti <https://www.kaitsealad.ee/est> kodulehele, kus tutvustatakse kaitsealade kaitseväärtusi ja kaitseala eeskirjad on lihtsamalt lahti kirjutatud. Praegu on Vilsandi RP lingitud alamlehel Vilsandi rahvuspark lisainfo all (<https://loodusegakoos.ee/kuhuminna/rahvuspargid/vilsandi-rahvuspark>). Võiks olla 1) iga objekti juurest link kaitsealad.ee lehele Vilsandi RP alla, ja 2) Vilsandi RP alamlehel lisainfo all võiks olla kirjutatud Vilsandi rahvuspargi koduleht (hetkel on seal Vilsandi rahvuspark). Kaitsealad.ee ei kajasta kõiki kaitsealasid.
- Puuduliku levi tõttu on teavitamisel QR- koodi rakendamine probleemne., nt. Eldal pole levi
- Külastuskeskuste kogemusel on sagenenud külastajate soov saada paber kandjal väiksema piirkonna täpsemat kaarti ja muud infot, tuleb tagada paindlikkus. Ettepanek kaaluda radade algusesse ja lõppu kastide paigutamist, millest saab kaasa võtta raja kaardi ja pärast läbimist selle tagastada. Saaremaal ja Hiiumaal neid pole, mujal Eestis on katsetatud, osadel radadel see toimib, osadel mitte.
- Infotahvlid. 2017. aastal hankes olnud Vilsandi tahvlite valmimine on veninud, praegu on töös. 2018. aastal hanked ebaõnnestusid. On tekkinud probleeme

materjalide töötlemisel erinevate kaarditöötlusprogrammidega, kaardikihtide ühildamatus. Hankes järgmisel korral täpsustada failiformaadi võimekus.

Otsustati:

RMK edastab tööühma koosoleku materjalid kõikidele tööühma liikmetele ja www.rmk.ee Saaremaa ja Hiiumaa külastusalade külastuskorralduskava lehele. RMK uuendab kava materjale ja olenevalt tagasidest ning erinevate osapoolte huvist otsustakse järgnevate kohtumiste vajadus. Koosolekul mitteviibinud tööühma liikmetel palutakse omapoolsed ettepanekud ja probleemkohad edastada kirjalikult Saaremaa ja Hiiumaa KÜKa koostajatele aadressil: ullar.soonik@rmk.ee